

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50   **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Катерина ВОЛКОВА / Kateryna VOLKOVA

студентка 4 курсу спеціальності 052 Політологія

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Марина ОСТАПЕНКО / Maryna OSTAPENKO

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ДИНАМІКА ВРЯДУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ

Взаємодія між урядом і суспільством під час війни являє собою складний комплекс нагальних проблем, що має ключове значення для розуміння стійкості суспільства та ефективності управління.

Війна є значним порушенням нормального функціонування держави і суспільства. Уряди стикаються з нагальною проблемою захисту держави та її громадян в умовах підвищеної небезпеки. Водночас суспільство перебуває у стані підвищеної тривоги і напруженості, що супроводжується переміщенням населення як в середині держави, так і за її межі.

Воєнний стан впливає на можливість посилення державного контролю, що створює значні виклики для структур демократичного управління та соціальної згуртованості. Ніде це не проявляється так очевидно, як у зонах конфліктів, таких як Україна, де триваюча війна з росією перевіряє на міцність як системи управління, так і суспільні зв'язки.

Запровадження воєнного стану в Україні після повномасштабного вторгнення, питання анексії Криму та окупації східних областей України, яке розпочалося ще в 2014 році стало переломним моментом у системі врядування країни. Централізація влади в поєднанні з обмеженням громадянських свобод створили виклики для демократичного врядування. Критика авторитарних тенденцій і занепокоєння ерозією демократичних норм підкреслили складнощі, притаманні управлінню в умовах війни.

Більше того, війна з росією загострила існуючі проблеми врядування, включаючи корупцію, неефективність і брак інституційної спроможності. Необхідність збалансувати імперативи безпеки з повагою до прав людини та верховенства права стала для української влади випробуванням на «делікатне балансування». Вирішуючи ці завдання, державні структури опинилися під пильною увагою як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, що підкреслило важливість підзвітності та прозорості.

Воєнний стан вимагає певної гнучкості у діях влади. Уряди ставлять на перше місце нагальні питання безпеки, потенційно обмежуючи громадянські свободи та посилюючи контроль над інформацією. Це може призвести до кількох проблем, серед яких дефіцит ресурсів, втрата безпеки та порядку, міграція населення, ерозія довіри тощо.

Війна часто виснажує ресурси, обмежуючи здатність уряду надавати основні послуги і задовольняти базові потреби. Порушення правопорядку створює відчуття незахищеності, що потенційно може призвести до соціальної фрагментації та

опортуністичного насильства. Війна часто призводить до міграції населення всередині країни або за її кордони. Це збільшує навантаження на ресурси і може створювати напруженість у приймаючих громадах, а пропаганда й дезінформаційні кампанії під час війни можуть підірвати довіру громадськості до державних інституцій. Це може ускладнити отримання громадської підтримки військових зусиль.

Разом з тим, на тлі потрясінь з'явилися приклади стійкості та солідарності. Організації громадянського суспільства, низові ініціативи та волонтери відіграли і нині відіграють вирішальну роль у наданні гуманітарної допомоги, підтримці переміщених осіб та адвокації миру. Ці зусилля продемонстрували і продовжують демонструвати стійкість українського суспільства перед обличчям несприятливих обставин, проілюструвавши здатність соціальної згуртованості долати політичні розбіжності та сприяти солідарності.

Війна, що триває в Україні, є переконливим прикладом того, як вищезгадані механізми можуть бути ефективно використані в умовах воєнного стану. Тісна співпраця між українським військовим і цивільним керівництвом є важливою для координації оборонних зусиль і мобілізації населення. Широка мережа волонтерів та організацій громадянського суспільства була мобілізована для підтримки військових зусиль, від надання гуманітарної допомоги до участі в територіальній обороні.

Хоча існуючі раніше розколи в суспільстві створювали певні труднощі, жорстокість російського вторгнення значною мірою сприяла тому, що громадськість підтримала дії і політику уряду. Досвід України підкреслює ключовий момент: громадська активність відіграє важливу роль у формуванні динаміки управління у воєнний час.

Для вирішення проблем врядування та соціальної згуртованості під час воєнного стану в Україні застосовуються різні механізми взаємодії. Міжнародна підтримка, включаючи фінансову допомогу, дипломатичне посередництво та військову допомогу, зміцнила здатність України протистояти російській агресії та відновлювати зруйновані громади.

На внутрішньому рівні зусилля, спрямовані на зміцнення врядування та соціальної згуртованості, включають ініціативи з боротьби з корупцією, сприяння децентралізації та розвитку інклюзивного діалогу. Організації громадянського суспільства виконують важливу роль у забезпеченні підзвітності влади, захисті прав людини та сприянні діалогу як між владою та суспільством, так і в середині суспільства, між громадянами. Низові ініціативи, спрямовані на примирення та розбудову миру, намагалися подолати суспільні розбіжності та сприяти формуванню почуття спільної ідентичності.

Динаміка врядування та соціальної згуртованості під час воєнного стану в контексті українсько-російської війни підкреслює складнощі та виклики, притаманні управлінню в умовах воєнного стану. Хоча авторитарні тенденції та недоліки в управлінні викликають занепокоєння, зусилля, спрямовані на підвищення підзвітності, прозорості та інклюзивності, виступають певними обмежувальними інструментами для прояву окреслених тенденцій. Аналогічно, суспільні зв'язки, хоча й зазнали випробувань, продемонстрували стійкість перед обличчям негараздів, підкреслюючи потенціал солідарності, здатної вийти за межі політичних розбіжностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальчук С. В. Правові засади взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади в умовах становлення демократичної правової держави : дис. ... д-ра філос. / Національний у-т «Львівська політехніка». Львів, 2019. 216 с.
2. Мірошник О. Місцеве самоврядування в умовах війни: підсумки за період від 24 лютого до 30 квітня. *UPlan*. 2022. URL : <https://uplan.org.ua/analytics/mistseve-samovriadvannia-v-umovakh-viiny-pidsumky-za-period-vid-24-liutoho-do-30-kvitnia/>

УДК 347.962

Ірина ГЕРМАН / Iryna HERMAN

студентка 4 курсу зі спеціальності 081 «Право»

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Наталія СУХИЦЬКА / Nataliia SUKHUTSKA

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

СУТНІСТЬ ІНСТИТУТУ «ОСОБЛИВОЇ ДУМКИ СУДДІ»

Якість судових рішень є ключовим показником рівня правосуддя в державі. Вимоги до змісту та структури рішень суду містяться в процесуальних кодексах, проте кожен суддя має свій власний стиль викладу. В умовах реформування судової системи України на шляху до європейських стандартів все більшого значення набуває інститут особливої думки судді.

Особливі думки відіграють декілька важливих ролей. По-перше, вони є каналом інформування суспільства про суть судових дискусій та аргументацію сторін. Це сприяє прозорості та відкритості судової влади. По-друге, можливість публічно висловити особливу думку підвищує особисту відповідальність конкретного судді за прийняте колегіальне рішення. По-третє, це є способом захисту професійної гідності та репутації суддів. І нарешті, право на особливу думку є однією з гарантій незалежності та об'єктивності суддів.

Варто зауважити, що у наш час інститут особливої думки набуває особливого значення як для розбудови ефективної судової системи, так і для утвердження принципів відкритості, індивідуальної відповідальності та незалежності суддів.

Термін «окрема думка» в юриспруденції використовується на позначення думки члена колегіального органу, який повністю або частково не погоджується з рішенням, прийнятим більшістю представників цього органу. Зокрема, як слушно зауважив суддя Верховного Суду Д. Гудима, «окрема думка – це вираження позиції щодо проблеми, яка вже вирішена судом. Це крик душі з приводу того, що певні аргументи судді не знайшли свого відображення у мотивувальній частині судового рішення, або ж він не погоджується з резолютивною його частиною» [1, с. 59]. На думку вчених, особлива думка являє собою «публічне вираження судьями, які беруть участь у судовому розгляді, власної правової, політичної або ідеологічної позиції» [2, с. 2447].